

Kommande arbeten på Stora och Lilla Rågö kapell

Stora Rågö kapell

1. Efter de planerade kompletterande **fasadarbetena** (se Vägledning för kvarvarande arbeten) bör kapellet vara exteriört konserverat och konstruktionerna skyddade mot förfall. Detta undantaget dörren där man ännu skall placera ett skyddstak. Framtida arbeten siktar på regelbundet underhåll av ytorna.
2. **Interiört** skall i enlighet med restaureringstankarna alla bevarade ytliga putsskikt konserveras. Putsen på valvet i tornbottens förstuga skall konserveras i hela sin utsträckning. Huvudsakligen genom att kanter och lösa sprickor fästes. Putsning eller fogning på övriga murytor planeras inte. Förslaget innebär endast att rengöra murarna från löst damm och sand med tryckluft.

På bilden syns förstugans välvda tak med hålet för klockrepet i mitten. Bevarade putsytor (även i långhuset) ska konserveras av en sakkunnig konservator.

3. **Betonggolvet** ska lagas. Spår efter tidigare inredningsdetaljer (klockarbänken i långhusets nordosthörn, altarringen, läktarstolparnas hål vid ingången, innerdörrens plats) i betongen skall bevaras. Altarsteget skall rensas fram.
4. I restaureringstankarna ingår inte **takbrädornas** återställande. De befintliga takstolsdetaljer som syns nedifrån skall inte målas eller behandlas på annat sätt. Huruvida plastduken mot kondens behövs skall bedömas efterhand.
5. Markytan runt **kapellets sockel** avjämnas enhetligt och ges en ordentlig lutning utåt. Intill sockelmuren får inte finnas någon grop som samlar vatten.
6. Trots att **syrenbuskaget** till dels skyddar kapellfasaden mot väder och vind bör det tas bort i sin helhet eftersom att hålla syrenernas frodighet under kontroll kräver arbete och pengar. För att förhindra buskagens återkomst bör kapellets omgivning slås omsorgsfullt varje år. Buskageröjningen kan planeras att göras samtidigt som röjningen av kyrkogården våren 2018 (se punkt 11).

7. **Stengärdesgården** som omger kapellet bör återställas i hela sin utsträckning. Huvudintrycket bör vara detsamma som på de historiska fotona. Även de övriga stenmurarna som omger kyrkogården och markområdet mellan kapell och begravningsplats bör återställas.

8. **Grinden** och stolparna av kalksten skall återställas i enlighet med historiska foton.

De smidda grindarna är restaurerade och finns i Storbyn på Lilla Rågö. Man vet att grindarna varit målade i grönt.

9. De på området mellan kapell och begravningsplats uppställda **tre minnesstenarna** har man önskat placera på naturstensmuren till höger om porten. Det är emellertid ett olämpligt ställe eftersom stenarna är tämligen stora och det är inte möjligt att ge dem ett stabilt underlag utan att förändra muren. Förslag finns att finna en mer passande plats t ex på sydvästra delen av den inhägnade gården runt kapellet där stenarna kan placeras på ett betongfundament eller en grund av kalksten, med baksidan mot kyrkogården. Stenarna bör rengöras och konserveras av en konservator (se punkt 11).

Minneskorset över stupade har förts till kapellet och är tänkt att fästas på manssidans västvägg i långhuset.

10. **Likboden** och dess port skall återställas i enlighet med det historiska fotot. De väggpartier som fattas önskas man uppföra i kalksten. I boden kan man förvara de redskap som behövs för vården av kapell och kyrkogård. Fram till den slutliga återuppbyggnaden bör de stående murarna ges ett tillfälligt skyddstak. För att bygga detta kan man lämpligen utnyttja materialet i de ställningar kring kapellets östra gavel som skall rivas.

11. **Kyrkogården** skall rensas från syrenbuskage och järnkorsen som kreaturen vält omkull skall restaureras. Enligt områdets skogschef Jürgen Kusmin planerar RMK genomföra röjning av kyrkogården våren 2018. Därefter kan man begära offerter på

uppställandet och konserveringen av järnkorsen och sedan ansöka om stöd från Muinsuskaitseamet för att genomföra arbetena.

De specialister Muinsuskaitseamet rekommenderar är: restauratorn av gravmärken Paul Uibopuu, +372 5348 2860, paul.uibopuu@hotmail.com och konservatorn av metalliska gravmärken Tauro Pungas, +372 511 6139, tauro@ross.ee . Ansökan måste lämnas in före 30 september året innan arbetet ska genomföras.

Ett staket av tillfällig karaktär måste sättas upp så att kreaturen inte längre kan ta sig in på kyrkogården (historiskt minnesmärke!). Detta staket måste sättas upp innan konserveringsarbetena påbörjas. Enligt skogschefen är det markanvändarens (Pakri Tarvas OÜ) uppgift att sätta upp staketet. När stengärdesgården ställts i ordning och porten uppförts kan det tillfälliga staketet tas bort.

Syrenbuskaget skall slåss grundligt varje år (augusti rekommenderas) tills man blir av med det.

Kyrkogården i april 2017

Kyrkogården i juli 2017

12. Under åren 2000-2017 har följande institutioner och personer lämnat **bidrag** till konserveringen till Stora Rågö kapell. Listan är preliminär.

Stiftelsen Konung Gustaf VI Adolfs Fond för svensk kultur	290 000 SEK
Kungliga Patriotiska Sällskapet	130 000 SEK
Riksföreningen Sverigekontakt	9 500 SEK
Estlandssvenskarnas Kulturråd Estland	25 520 SEK
Rågökapellens Minnesfond Rågöföreningen	69 584 SEK
Kjell och Märta Beijer'i Stiftelse	90 000 SEK
Stiftelsen Olle Engkvist Byggmästare	250 000 SEK
Einar Mihlberg till administrativa kostnader Kapellfonden	17 500 SEK
Fred Söderberg till sanitära åtgärder och transporter	5 160 SEK
Rågöföreningen administration 2009 - 2014 om finansering	5 000 SEK
Hans Mihlberg, tillverkning av kors, rep. av kapellgrindar	7 374 SEK
Summa totalt	899 638 SEK
	94 020 EUR

Jag önskar tillföra följande namn över de som deltagit i talkoarbetet på Stora Rågö kapell sommaren 2017 till namnlistan över de som stött konserveringen av kapellet:

Malle Järve
Patrica Artene
Signe Kalgan
Maarek Kiiver

Kaire Saul
Lisanne Nääb
Anne Mahoni
Olof Stroh

Merili Sulg
Kristjan Pärn
Leena Turevits

Lilla Rågö kapell

1. Som brådslande arbete på Lilla Rågö kapell väntar tjärning av det branta **torntaket**. Före tjärningen skall brädorna rengöras från alger och mossor och bearbetas kemiskt.

Först måste alger och mossor tvättas bort. Därefter skall brädorna torka några dagar och sedan sprutas med Sambla-Septik enligt dettas anvisningar. 1-2 veckor därefter skall ytan rengöras från vissnad mossor och tjäras. Till tjärningen skall man använda linolja och tjärolja på furutjära (Törvaõli) som anbringas enligt bruksanvisningen. Stryk 2-4 ggr.

2. Taket till skydd för **altarplattan** är tung och på grund av benen måste den lyftas högt när den skall läggas på. Det har föreslagits att man tar bort benen och snedsträvorna och stöder taket med klossar på altarskivan. Muinsuskaitseamet har ännu inte tagit ställning i frågan.

Foto Siv Ölund

Under sommaren kan altarskivan vara obetäckt och taket läggs på innan höstregnen kommer.

3. Medlemmar i Rågöföreningen förslår att man täcker långhusets golv med vitt

strandgrus och att man i stället för de förfallna bänkarna bygger **nya bänkar**. Inte heller angående golvet har Muinsuskaitseamet ännu tagit ställning.

Foton Kermo Jürmann

4. **Kyrkogårdens** område kräver mer vård. Nypon, enar och syrener som börjat växa av sig själva bör avlägsnas och gräset slås grundligt åtminstone en gång var sommar. Om möjligt bör man planera att utföra röjningen av buskagen samtidigt med röjningen av Stora Rågö kyrkogård våren 2018 och samtidigt begära stöd från Muinsuskaitseamet för att restaurera de gamla korsen. Också här behöver stengärdesgården som omger begravningsplatsen ordnas/återställas i hela sin omfattning.

Kyrkogården i juli 2017

5. Under åren 2000-2017 har följande institutioner och personer lämnat **bidrag** till konserveringen till Lilla Rågö kapell. Listan är preliminär.

Stiftelsen Konung Gustaf VI Adolfs Fond för svensk kultur	85 000 SEK
Kungliga Patriotiska Sällskapet	33 000 SEK
Riksföreningen Sverigekontakt	30 000 SEK
Estlandssvenskarnas Kulturråd Estland altarstenen	10 440 SEK
Rågöföreningen	11 764 SEK
Muinsuskaitseamet	58 823 SEK
Rågöföreningen omfinansiering, administration	8 000 SEK
Einar Mählberg administrativa kostnader Kapellfonden	28 000 SEK
Fred Söderberg bidragit med transporter och arbete	5 000 SEK
Summa totalt	270 027 SEK
	28 220 EUR

6. Rågöarnas kapell och kyrkogårdar ägs av estniska staten (Miljöministeriet) och förvaltare är Riigimetsa Majandamise Keskus. Kontaktperson är: RMK Lääne-Harjumaa metaskonna metasaülem Jürgen Kusmin, tel +372 50 533 87, jurgen.kusmin@rmk.ee.

Kapellen är byggnadsminnen och kyrkogårdarna historiska minnesmärken under statligt skydd. Alla arbeten på minnesmärkena måste överenskommas med Muinsuskaitseamet. Kontaktperson: MKA Harjumaa vaneminspektor Silja Konsa, tel +372 6 40 30 30, silja.konsa@muinsuskaitseamet.ee

Lea Stroh

projektledare 2007-2017

2017-08-09